

УДК 351.853:55

Бодряго Є.А., аспірантка спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»**Науковий керівник: д.держ.упр., професор ЧИКАРЕНКО Ірина***(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна)***ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ
ГЕОЛОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ**

Геологічні пам'ятки в Україні перебувають під охороною Закону. Для більшості цих об'єктів розмежування та закріплення за відповідними органами влади відбулося у 70-80 роках минулого століття. Ці об'єкти є предметом науково-освітнього процесу, моніторингу об'єктів ПЗФ, Держгеокадастру і Державної служби геології та надр України. З початку 21 століття світова спільнота приділяє значну увагу збереженню геологічної спадщини, мотивуючи створення різноманітних структур від рівня місцевих громад до міжнародних об'єднань. Значну роль у цьому відіграють механізми публічного управління та адміністрування.

Мета дослідження – вивчення міжнародного досвіду збереження геологічних пам'яток та місця публічного управління у цій сфері.

Георізноманіття та біорізноманіття завжди були тісно пов'язані, але традиційно всі народи на всіх континентах більше уваги приділяли збереженню об'єктів так званої дикої природи. При розгляді історичних етапів пов'язаних з діяльністю ПроГЕО акцентовано увагу на тих міжнародних подіях, в яких брали участь представники української групи ПроГЕО. Активною діяльністю української групи ПроГЕО створено умови для переходу на новий рівень геоконсервації, а саме на вивчення можливості створення нової для України категорії об'єктів [1].

Геологічна пам'ятка природи - унікальний або типовий геологічний об'єкт, який має наукову, культурно-пізнавальну або естетичну цінність і розглядається як геологічна спадщина [2].

У нашій країні, згідно з Законом України «Про природно-заповідний фонд України» (1992, остання редакція – від 30.10.2019) [3], офіційно розрізняють такі території та об'єкти геологічної спадщини, як гідрологічні, загальногеологічні, палеонтологічні та карстово-спелеологічні заказники та гідрологічні, геологічні та комплексні пам'ятки природи [4].

На цей час в Україні налічується близько 600 об'єктів геологічної спадщини, що мають наукову цінність, проте більше половини з них не мають офіційного статусу, чи знаходяться в межах природоохоронних територій і не виділені в окремий об'єкт природо-заповідного фонду (ПЗФ) [4]. Зазначене пояснюється тим, що для збереження важливого природного об'єкту недостатньо просто оформити геологічну пам'ятку та отримати на неї охоронний документ. У більшості випадків екологічний моніторинг геологічного середовища вказує на недбале ставлення виконавчого органу державної влади до природоохоронного об'єкту (ПОО) [5]. Контроль за геологічною спадщиною здійснює Верховна Рада України, випускаючи нормативно-правові акти, закони, накази, Державно-геологічна служба та Державний кадастр. На регіональному та місцевому рівнях – це органи державної влади регіонального рівня та органи місцевого самоврядування, а також самі територіальні громади, які водночас є як об'єктом публічного управління, так і його суб'єктом.

Втім, незважаючи на наявність достатньо впливових та дієвих суб'єктів публічного управління геологічною спадщиною, сьогодні спостерігається порушення статей Закону «Про природно-заповідний фонд України» [3] стосовно охорони та використання, а також відсутність державного контролю за додержанням охоронного режиму територій та об'єктів ПЗФ. Таке ставлення призводить до руйнування, захаращення та знищення

предмету зберігання [5]. Значна кількість об'єктів геологічної спадщини є слабо доступними у різні пори року, не мають під'їздів, вимагають проведення спеціальних очисних робіт. Також ускладнює відвідування ПОО протягом року протяжність вздовж водойм. Такі умови унеможливають прямий огляд геологічного розрізу і потребують спеціального обладнання й оглядових майданчиків.

У даному випадку допомогти хоча б частково вирішити цю проблему можуть геологічні музеї, які у якості експонатів містять фотографії об'єктів геологічної спадщини з різних ракурсів.

Проаналізувавши ситуацію з управлінням геологічною спадщиною в Україні, можна зробити наступні висновки: окремі положення Закону України «Про природно-заповідний фонд України» [3] мають бути удосконалені за рахунок внесення змін, що стосуються забезпечення більш ефективного контролю за дотриманням охоронного режиму територій та об'єктів ПЗФ, включаючи об'єкти геологічної спадщини. Важливу роль при цьому буде відігравати розроблення системи моніторингу за станом геологічних об'єктів з метою своєчасного реагування на будь-які порушення в охороні та експлуатації цих об'єктів, а також залучення громадськості до процесів прийняття публічно-управлінських рішень у цій сфері, що буде сприяти більш ефективному збереженню та використанню об'єктів геологічної спадщини. У свою чергу, створення освітніх та інформаційних програм щодо об'єктів геологічної спадщини має підвищити обізнаність громадськості щодо важливості її збереження.

Отже, суб'єкти публічного управління у сфері збереження геологічної спадщини розподіляються на 3 рівні: міжнародний, загальнодержавний, регіональний і місцевий. На міжнародному рівні Україна представлена поки що лише участю у громадському об'єднанні ProGeo. Діяльність кожного суб'єкту характеризується відповідними заходами. Їх кількість залежить від ступеня розгалуженості структури суб'єктів і базується на активності місцевих громад. Законодавча база України налічує 6 Законів України щодо збереження геологічної спадщини і понад 100 положень про геологічні пам'ятки. Значна кількість об'єктів місцевого значення все ще не набула відповідного статусу – на прикладі Дніпропетровщини це 26 потенційних геологічних пам'яток.

Список використаних джерел:

1. Manyuk V., Bondar O., Yabolnyk O. (2020). Ukraine in the history of the movement for the conservation of geological heritage in Europe. *Journal of Geology, Geography and Geoecology*, 29(1), 111-134. <https://doi.org/https://doi.org/10.15421/112011>
2. Геологічний словник: відкритий навчально-науковий веб-ресурс URL: <https://geodictionary.com.ua/node/2167>
3. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» (1992, остання редакція – від 30.10.2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text>
4. Бубняк А, Бубняк І., Гавриленко О. (2020). Досвід застосування наземної фотограметрії, лазерного сканування, дронів і БПЛА для дослідження природних об'єктів// Збірник наукових праць Міжнародної науковопрактичної конференції «Геологічне, гідрогеологічне та біологічне різноманіття Полісся» (до 130-річчя від дня народження видатного польського дослідника Полісся Станіслава Малковського). С. 3-7. URL: https://ep3.nuwm.edu.ua/20037/1/Збірник_науков_праць.pdf
5. Деревська К.І., Руденко К.В., Гриценко В.П., Ісаєв С.Д. (2021). Особливості збереження об'єктів геологічної спадщини у музейному просторі / // Український технічний музей: історія, досвід, перспективи : матеріали 15-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції (26-27 травня 2021 р., м. Київ) - Київ : Центр пам'яткознавства НАНУ і УТОПІК. - С. 64-68. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/24365>